
THE POWER OF KNOWLEDGE – KEY TO A BETTER LIFE FOR HEMODIALYSIS PATIENTS

Teodora Todorova

“Angel Kanchev” University of Ruse, Bulgaria, tetodorova@uni-ruse.bg

Abstract: The initiation of hemodialysis treatment represents a significant change in the lives of patients. This type of treatment poses problems of various kinds, for the solution of which the application of a complex of care is important. Are included here: introducing patients to the new regime and lifestyle; nutrition according to the specifics of terminal kidney disease; care for vascular access and prevention of complications; maintaining social contacts and physical activity. In order to improve their quality of life, they need to be well enough acquainted with the method of treatment and the rules of life that they must follow. Adherence to a regimen and lifestyle with kidney disease is a challenge for every hemodialysis patient. With each procedure they learn to experience their illness. During the dialysis sessions, patients receive moral and psychological support from each staff member. The aim of the present study is to investigate to what extent the acquired knowledge about life with hemodialysis improves the life of patients. The activities, events and care provided to patients aim to achieve a high degree of satisfaction with the procedure, the way of life and maintaining the quality of life. For the purpose of the study, a survey was conducted among hemodialysis patients to collect, summarize and analyze the necessary information. The following were used: documentary method for research of medical documentation and normative documents; graphical method for visualizing the results; statistical methods for processing and analysis of research results. The participation is voluntary and patients who wished to express their opinion took part. The study found that the information that patients receive in the dialysis ward is sufficient (97.6%) and useful (98.2%). The questions that arose in the patients were asked to a doctor or nurse and received a satisfactory answer (99.6). Patients are satisfied with the care they receive (100%). They give a positive assessment of the knowledge they have received and say that it helps them cope in everyday life. At the beginning of dialysis treatment, and then in the subsequent procedures, patients need the supporting role of doctors and nurses, their attention and care to adapt more easily to their new condition. During this adaptation period, they receive information and guidance on new life with hemodialysis treatment. The study shows that as a result of the training activities and the knowledge gained, patients value their quality of life. Knowledge is a force that reveals the potential of hemodialysis for a full life. It is a means to an end - to improve the lives of people with end-stage renal disease. Specialized knowledge is the key to a better life.

Keywords: hemodialysis, patients, knowledge.

СИЛАТА НА ЗНАНИЕТО – КЛЮЧ ЗА ПО-ДОБЪР ЖИВОТ НА ПАЦИЕНТИТЕ НА ХЕМОДИАЛИЗА

Теодора Тодорова

Русенски университет “Ангел Кънчев”, Русе, България, tetodorova@uni-ruse.bg

Резюме: Започването на хемодиализно лечение представлява значителна промяна в живота на пациентите. Този вид лечение поставя проблеми от най-различен характер, за решението на които от значение е прилагането на комплекс от грижи. Тук се включват: запознаването на пациентите с новия режим и начин на живот; хранене съобразно спецификата на терминалното бъбречно заболяване; грижи за съдовия достъп и превенция на усложненията; запазване на социалните контакти и физическата активност. За да се подобри качеството им на живот, е необходимо те да бъдат достатъчно добре запознати с метода на лечение и правилата на живот, които трябва да спазват. Спазването на режим и начин на живот с бъбречно заболяване е предизвикателство за всеки пациент на хемодиализа. С всяка проведена процедура те се приучават да преживяват своята болест. По време на провеждане на диализните сеанси пациентите получават морална и психологическа подкрепа от всеки един член на персонала. Цел на настоящото изследване е да проучим доколко получените знания за живот с хемодиализа подобряват живота на пациентите. Дейностите, мероприятията и грижите, които се полагат за пациентите, целят постигането на висока степен на удовлетвореност от провежданата процедура, от начина на живеене и запазване качеството на живот. За целта на изследването е проведена анкета сред пациентите на хемодиализа за събиране, обобщаване и анализиране на необходимата информация. Използвани са: документален метод за проучване на медицинска документация и нормативни документи; графичен метод за визуализиране на резултатите; статистически

методи за обработка и анализ на резултатите от изследването. Участието е на доброволен принцип и се включиха пациенти, които пожелаха да изразят мнението си. При направеното проучване се установи, че информацията, която пациентите получават в диализното отделение, е достатъчна (97,6%) и полезна (98,2%). Възникналите у пациентите въпроси се задават на лекар или медицинска сестра и получават удовлетворителен отговор (99,6%). Пациентите са удовлетворени от положените за тях грижи (100%). Те дават положителна оценка на знанията, които са получили, и споделят, че им помагат да се справят в ежедневието. При започващо диализно лечение, а и след това при последващите процедури, пациентите се нуждаят от подкрепящата роля на лекари и медицински сестри, от тяхното внимание и грижи, за да се адаптират по-лесно към новото си състояние. През този адаптационен период те получават информация и насоки за новия живот с хемодиализно лечение. От направеното изследване се установява, че в резултат на провежданите обучителни мероприятия и на получените знания пациентите оценяват високо качеството си на живот. Знанието е сила, която разкрива потенциалните възможности на хемодиализираните за пълноценен живот. То е средство за постигане на основната цел – подобряване битието на хората с терминални бъбречни увреждания. Специализираното знание е ключът към по-добър живот.

Ключови думи: Хемодиализа, пациенти, знание

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Хроничните бъбречни увреждания са сред водещите по честота заболявания, които предизвикват ограничаване на социалната активност, инвалидизация, понижение в общото качество на живот. Определят се като нарушение на бъбречната функция и се извяват при отпадане функцията на повече от 60% от нефроните и прогресира с тяхното намаляване. Когато се достигне до терминален стадий на бъбречната увреда и когато методите за консервативно лечение не са дали необходимия резултат, единствената възможна алтернатива са методите за извънбъбречно очистване на кръвта – хемодиализа и перитонеална диализа. Хемодиализата е процедура, при която кръвта на болния се очиства от отпадните продукти от обмяната на веществата, като в основата стои принципът на дифузия на веществата през полупропусклива мембрана – диализатор. Започването на хемодиализно лечение представлява значителна промяна в живота на пациентите. Ежедневието им е утежнено не само от хроничното бъбречно страдание, но и от необходимостта да се адаптират към новия режим и начин на живот. Жизненоважно за тези пациенти е да променят стилът и начинът си на живеене.

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

Пациентите с терминален стадий на хронични бъбречни увреждания, провеждащи хемодиализно лечение, се отличават от останалите пациенти. Грижите, подходът, отношението към тях са специфични. Работата с тях изисква много внимание, търпение и любов, защото те се намират под влиянието на много стресови фактори, които са свързани със самата диализна процедура (фиг. 1).

Фигура 1. Стресови фактори за пациентите, свързани с диализната процедура

Със започване на диализното лечение животът на пациентите се променя драстично. Някой от тях се чувстват обречени и нещастни, защото животът им зависи от един апарат и тази зависимост (в повечето случаи) продължава до края на живота им. Когато пълното излекуване е нереалистична цел, от значение е подобряване на общото качество на живот. Медицинския персонал, обгрижващ тези пациенти, притежава необходимите знания, умения и компетенции, за да ги подпомага при адаптирането им към новия начин на живот с хемодиализа. Грижите, които се полагат, имат за цел да подобрят общото състояние, да се постигне по-висока степен на независимост и да се подобри самочувствието. Пациентите, които са по-добре информирани за заболяването, грижите, необходимостта от спазване на диета, режим, показват по-добри резултати при справянето със заболяването (Тончева, 2012; Христова 2018; Христова&Сербезова 2018; Константинова, 2018).

Диализното лечение поставя проблеми от най-различен характер, за решението на които от значение е прилагането на комплекс от грижи. Тук се включват: запознаването на пациентите с новия режим и начин на живот; хранене съобразно спецификата на терминалното бъбречно заболяване; грижи за съдовия достъп и превенция на усложненията; запазване на социалните контакти и физическата активност. За да се подобри качеството на живот, е необходимо те да бъдат достатъчно добре запознати с метода на лечение и правилата за живот, които трябва да спазват. В диализните отделения в България обгрижването на хемодиализираните пациенти става по определен план, който осигурява организирани насоки за действие. Крайна цел на основните дейности и отговорности е провеждането на качествени диализни процедури; подпомагане на пациента по отношение на неговите ежедневни навици; насърчаване за извършване на дейности, които правят живота на пациента по-значим (като социално общуване); обучение и поддържане на здравословен начин на живот (Тодорова, 2018, b; 2018, c).

За поддържане компетентността на персонала и подобряване качеството на положените грижи всяка година в отделение „Диализно ечение” към УМБАЛ „Канев” АД Русе, България, се провеждат лекарски и сестрински колегиуми по предварително зададен план. Когато възникне необходимост, винаги може да се проведе колегиум извън определения график.

Когато пациент остава трайно на хемодиализа, се провежда обучение от лекар относно лечението, режим и начин на живот, съдов достъп, поведение при наличие на съпътстващо заболяване. Спазването на режим и начин на живот с бъбречно заболяване е предизвикателство за всеки пациент, защото процедурата се провежда три пъти седмично по четири часа и ежедневието се организира около нея. С всяка проведена процедура те се приучават да преживяват своята болест. По време на провеждане на диализните сеанси пациентите получават морална и психологическа подкрепа от всеки един член на персонала (Тодорова, 2016).

Обучението е сложен процес, особено когато се касае за възрастни хора, които имат заболяване, което ги съпътства през целия им живот. Много от тях не искат да съдействат, защото не виждат смисъл в това, чувстват се обречени в контекста на хроничното си страдание (Тодорова & Христова, 2020). Именно тук се проявява поддържащата роля на медицинския персонал, обгрижващ хемодиализирани пациенти. С провежданите обучителни сесии те приучават пациентите, че животът може да бъде хубав и пълноценен, въпреки хроничното бъбречно страдание (Тодорова, 2015).

За предоставяне на адекватна информация за заболяването и неговото лечение през 2017 г. е проведена обучителна програма с 65 пациенти (експериментална група), диализиращи се в УМБАЛ „Канев” АД Русе, България. За обективност на получените резултати се сформира контролна група, като разпределението на пациентите е на принципите на равнопоставеност и на сходство – еднакъв брой мъже и жени, със сходни възрастови характеристики и продължителност на диализното лечение, сходно ниво на образование. Основни задачи са полагането на дългосрочни грижи и обучение, които да улеснят и да подобрят живота с хемодиализа. В резултат на това значителен процент от пациентите са променили режима и начина си на живот. Сравнителния анализ на резултатите показва съществена статистическа разлика както по отношение на енергичност ($\alpha=0,002$), така и в качеството на живот ($\alpha=0,001$) (Тодорова, 2018, a). За да се проследи резултатността на това обучение през 2019 г. се проведе изследване с участниците от експерименталната група. Това проучване показва доколко пациентите са се приспособили към новата ситуация и какъв е напредъкът в прилагането на получената информация. Това пряко кореспондира с пълнотата и полезността на проведеното обучение. Усвояването на знания допринася за установяване контрол над заболяването и лечението, за повишаване удовлетвореността от живота и стриктно изпълнение на лекарските назначения. Анализът на резултатите показва добро общо състояние на пациентите, положителна промяна в тяхното ежедневие и висока резултатност на извършеното обучение (Тодорова&Христова, 2020).

Цел на настоящото изследване е да проучим доколко получените знания за живот с хемодиализа подобряват живота на пациентите.

3. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

За целта на изследването е проведена анкета сред пациентите на хемодиализа за събиране, обобщаване и анализиране на необходимата информация. Проведена е през м. Август 2020 г. и за по-голяма обективност е анонимна. Използвани са: документален метод за проучване на медицинска документация и нормативни документи; графичен метод за визуализиране на резултатите; статистически методи за обработка и анализ на резултатите от изследването. Участието е на доброволен принцип и се включиха пациенти, които пожелаха да изразят мнението си (n=130).

4. РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Дейностите, мероприятията и грижите, които се полагат за пациентите, целят постигането на висока степен на удовлетвореност от провежданата процедура, от начина на живеене и запазване качеството на живот. Това са аспекти, които определят способността на пациента да се реализира във всички компоненти на заобикалящата го среда. Диализното лечение изисква спазване на определен режим и съответно знания как да се спазва този режим. Колкото повече са информирани, толкова по-лесно ще приемат промяната и ще контролират живота си. При направеното проучване се установи, че информацията, която пациентите получават в диализното отделение, е достатъчна (97,6%) и полезна (98,2%). Възникналите у пациентите въпроси се задават на лекар или медицинска сестра и получават удовлетворителен отговор (99,6%). Пациентите са удовлетворени от положените за тях грижи (100%). Те дават положителна оценка на знанията, които са получили, и споделят, че им помагат да се справят в ежедневието.

Според проучвания, запазването на активната форма на живот води до по-добро справяне с диализата. Преживяването на болестта е по-лесно, когато я има подкрепата на приятели и познати. Положително въздействие върху пациентите има упражняването на някакво хоби. Преди бъбречното заболяване много от тях са имали забързано ежедневие с много ангажменти. В резултат на болестта и съпътстващите я ограничения, те разполагат с повече свободно време. Ползотворно е, когато това време се осмисли с любимо занимание, за което преди е нямало време. „Затварянето” в себе си и самоизолацията трябва да се преодолеят, защото те оказват негативно влияние и водят до влошаване качеството на живот. Някои от пациентите, след започване на хронично хемодиализното лечение, изпадат във фрустрация, спират да вършат обичайните си занимания и започват да живеят от диализа до диализа. Запазването на ежедневиите навици или тяхната положителна промяна е предпоставка пациентите да се чувстват пълноценни в ежедневието си живот, въпреки провежданите диализни сеанси. При анализа на получените данни от анкетното проучване се установи, че в резултат на провежданите обучителни мероприятия в отделението, пациентите са направили положителни промени в ежедневието си и се чувстват пълноценни (фиг. 2).

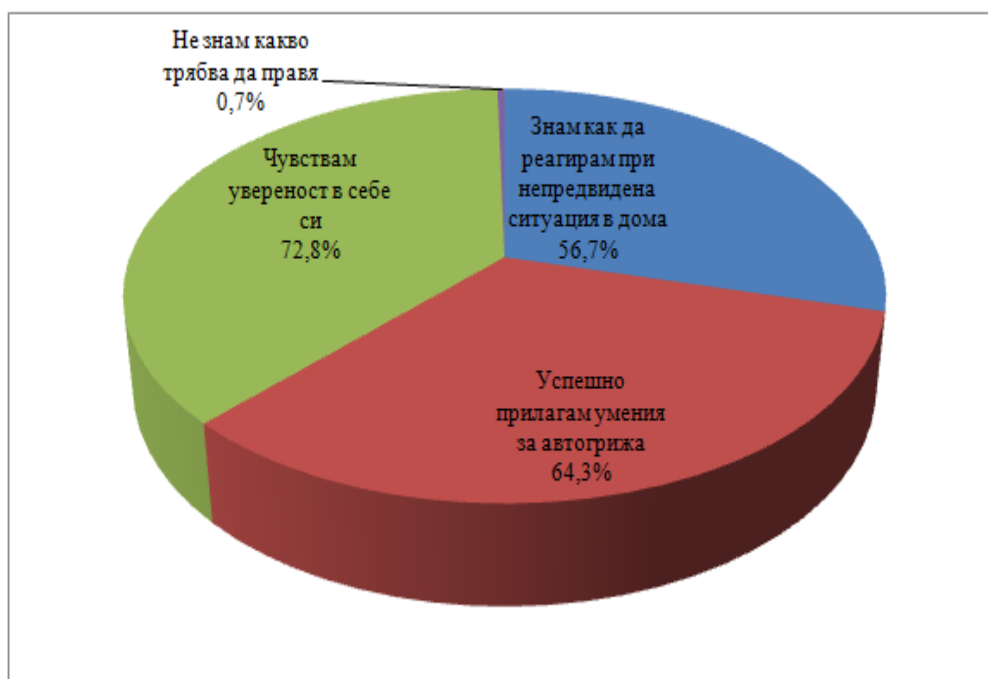
Фигура 2. Положителни промени в извършването на обичайни ежедневни дейности след проведени обучителни мероприятия

При започващо диализно лечение, а и след това при последващите процедури, пациентите се нуждаят от подкрепящата роля на лекари и медицински сестри, от тяхното внимание и грижи, за да се адаптират по-лесно към новото си състояние. През този период, който продължава около една година, те получават информация и насоки за новия живот с хемодиализно лечение. От направеното изследване се установява, че в резултат на провежданите обучителни мероприятия и на получените знания пациентите оценяват високо пригодността си в ежедневието. По-добрият живот с хемодиализа е в резултат на съвместните действия на персонала, който ги обгрижва, и на съдействието на всеки пациент.

Хроничните бъбречни увреждания оказват влияние върху всички компоненти на качеството на живот – психическо, физическо и социално функциониране. В резултат на хроничното страдание настъпват редица усложнения и ограничения, които оказват влияние върху самочувствието на пациента. Основен мотив при предоставяне на информация е да се придобият необходимите знания за живот с хемодиализа. Знанията помагат на пациентите да полагат грижи за себе си извън диализното отделение, да са независими от близки и придружители и това им дава самоувереност и положителна нагласа за утрешния ден. Наличието на познания дава спокойствие и увереност, че притежават необходимата компетентност да се справят с проблем, свързан със заболяването, в дните когато не са на диализа (фиг. 3). Така те преодоляват страха от неизвестното и несигурността за бъдещето.

Фигура 3. Справяне с възникнал проблем, свързан със заболяването, извън диализното отделение

Процентите надхвърлят 100, поради възможност да се посочи повече от един отговор. Когато пациентите са обучени как да се грижи за себе си, така че да не са в тежест на своите близки и приятели, когато времето за провеждане на диализните процедури стане част от обичайното ежедневие, те са способни да изживеят един пълноценен живот. „*Всеки живот, добре преживян, е дълъг живот*” Леонардо да Винчи.

5. ИЗВОДИ

Не са малко пациентите, които считат, че за тях истинския живот приключва със започване на хемодиализното лечение. Това лечение, свързано с много ограничения, изисква проспособяване към графика за провеждане на процедурите. Успехът на всяка промяна у пациента зависи от прякото участие на човешкия фактор в нея и от умението да се осигури положително отношение към болестта. Знанието е сила, която разкрива потенциалните възможности на хемодиализираните за пълноценен живот. То е средство за постигане на основната цел – подобряване битието на хората с терминални бъбречни увреждания. Специализираното знание е ключът към по-добър живот.

ЛИТЕРАТУРА

- Константинова, Д. (2018). *Предизвикателства при предоставянето на дългосрочна грижа за лица с психични заболявания*. Русе: МЕДИАТЕХ – Плевен.
- Тодорова, Т. Т. (2015). Пациентът на хемодиализа като задължителен и специфичен субект на процеса обучение – трудности по привличане. *Научни трудове на Русенския университет – 2015*, том 54, серия 8.3, pp. 86-89, ISSN 1311-3321.
- Тодорова, Т. Т. (2016). Роля на комуникацията в управлението на конфликтните ситуации на работното място. *Здравни грижи (4)*, 31 - 35, ISSN 1312 - 2592.
- Тодорова, Т. Т. (2018, а). Подкрепящата роля на медицинската сестра за пациенти на хемодиализа (медико-социални аспекти). *Докторска дисертация*. Медицински университет Варна. Извлечено от <https://bit.ly/2Cue4eU>.
- Тодорова, Т. Т. (2018, б). Сестрински грижи за пациенти на хемодиализа. *Здравни грижи (1)*, 35-40, ISSN 1312-2592.
- Тодорова, Т. Т. (2018, с). Fluid intake management in patients on dialysis treatment. *Здравни грижи (4)*, 29-34, ISSN 1312-2592.
- Тодорова, Т. Т. & Христова, Ц. (2020). Education of Patients, Living on Hemodialysis. *International Journal of Medical Physiology*, **4**, 1-5.
- Тончева, С. К. (2012). Необходимост от получаване на допълнителна здравна информация да пациентите на хемодиализно лечение. *Здравни грижи (2)*, 13-18, ISSN 1312-2592.
- Христова, Ц. (2018). Бременната като субект на дидактическата категория. *57th Science Conference of Ruse University - SSS*.
- Христова, Ц., & Сербезова, И. (2018). Пациентът в дидактическия процес на студентите акушерки - формиращ фактор за професионални компетенции. *Известия на Съюза на учените - Русе*, 8, Медицина и екология, серия 4, стр. 65 - 71, ISSN 1311 - 1078.